

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Костадин Михайлов Бураджиев

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
“доктор”

на Георги Константинов Гаров

Област на висше образование 8. Изкуства

Професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство,

Докторска програма „Хореография“

ВСУ „Черноризец Храбър“ - Варна

**Тема: СЪЗДАВАНЕ НА СЦЕНИЧНО ИЗКУСТВО НА ОСНОВАТА НА
ТРАДИЦИОННИ СВАТБЕНИ ОБРЕДИ**

Научен ръководител: проф. д-р Катя Кайрякова

Представяне на кандидата и документацията

Доц. Георги Гаров е преподавател в катедра „Хореография“ във Факултета по изкуствата при ЮЗУ „Неофит Рилски“ в Благоевград. Завършва Държавното хореографско училище в София, а след това Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев“ в Пловдив.

Работи в Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей към БАН, в Ансамбъл „Пирин“ като солист и хореограф, в Националното училище за фолклорни изкуства „Широка лъка“, в ЮЗУ „Неофит Рилски“, а в последно време е и заместник-директор учебно-творческа дейност в 140 СУ „Иван Богоров“ гр. София.

Има множество реализирани музикално-танцови произведения в Ансамбъл „Пирин“, в Ансамбъл за народни песни и танци „Пазарджик“, в Студентски фолклорен ансамбъл при ЮЗУ „Неофит Рилски“, в 140. СУ „Иван Богоров“, във Фолклорен танцов ансамбъл „На Мегдана“, в Ансамбъл „Тунджа“ Ямбол, в Танцов клуб „Чайка“, в Танцов

клуб „Омая“ Търговище, Танцова формация „Траке“ Стамболийски, в Ансамбъл за народни песни и танци „Шумен“, във Фолклорен танцов ансамбъл „Луди млади“, в Капански ансамбъл – Разград, в Ансамбъл „Българин“ – Варна и др.

Взема участие в редица международни танцови семинари в Нидерландия, Германия, Белгия и Япония и организира ежегодни семинари в България в градовете Девин, Велинград, Добрич, Кранево, Разлог, Гоце Делчев и др.

Доц. Гаров е основател е на Фестивала на традиционните хора „На армане с тъпане“ в Разлог. Режисьор е на десетки концерт-спектакли и е участвал с доклади и на редица научни конференции. Консултант и хореограф е на художествени и документални филми – продукция на БНТ.

Доц. Гаров през годините успешно си сътрудничи с проф. Николай Цветков и с композитора доц. д-р Петьо Кръстев, с проф. Кирил Стефанов – композитор и гл. художествен ръководител на Ансамбъл „Пирин“, с хореографа Тодор Бекирски, с етнохореолозите Анна Илиева и Анна Щърбанова, с акад. Николай Кауфман, с проф. Георги Абрашев, с проф. Албена Георгиева и др.

Георги Гаров е един от големите радетели на фолклорната старина и е реализирал голям брой теренни проучвания в различни краища на България с цел съхраняване на традиционното музикално-танцово изкуство. Запознанството ми с неговото творчество беше на Прегледа на професионалните ансамбли в Пазарджик през 2007 г., когато той е хореограф и фолклорист на ансамбъл „Пирин“. Включването в програмата на автентични образци в програмата възприех като едно завръщане към корените на фолклора от Пиринския край. Тази тенденция видях и през 2011 г. на същия преглед в първата част от програмата на ансамбъла под название „Старо имане“. Адмираiram силно тази тенденция в програми на фолклорните ансамбли, защото така все още може да се запазят останали образци от нашия, с част на регионалния, фолклор. На 12 септември 2023 г. имах възможност и да контактувам директно с творческата личност Георги Гаров по повод годишнина от Илинденско-преображенското възстание на сцената на ДМТ „Стефан Македонски“. Концертът под заглавие „Слушам гласа ви жалостен“ беше изграден по музика на доц. д-р Петьо Кръстев, хореография и режисура Г. Гаров, с участието на ръководените от мен академични състави на АМГИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив.

За богата си творческа дейност е носител на множество награди от национални и международни фестивали и конкурси.

Позволих си да изложа тази впечатляваща творческа и изследователска дейност, защото тя кореспондира с дейността на докторанта доц. Гаров и представените научни, художественотворчески и педагогически постижения и това е сериозно основание за написването на този дисертационен труд, изследващ създаването на сценично изкуство на основата на традиционни сватбени обреди.

Доц. Георги Гаров е представил всички необходими според ЗРАСРБ и Правилниците документи и материали, които процедурата изисква (автобиография, дипломи за завършено висше образование и за придобиване на академичната длъжност „доцент”, свидетелства – медицинско и за съдимост, удостоверения за стаж по специалността и за преподавателска дейност, справка за учебна натовареност, наукометрична таблица, авторска справка за научни приноси – трудове и цитирания). Материалите за конкурса включват приложени доказателства по таблицата с минималните изисквания: групови показатели А, Б, Г, Д, Е. Според подадената справка за наукометрични показатели, кандидатът покрива националните минимални изисквания за научната и образователна степен „доктор“, като нейните числови показатели надвишават изискваните брой точки значително.

Дисертационният труд на доц. Георги Гаров е с обем от 88 страници, се състои от увод, изложение в три глави, заключение, приноси, списък с използвана литература и интернет източници. Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи, като в края на всяка глава са направени конкретни изводи. Списъкът с използваната литература наброява 90 заглавия, интернет източници – 7.

ПРЕДМЕТ на изследването са изразните средства при изграждането на художествените образи в действителните форми на танца в съвременното българско изкуство на фолклорна основа. Поставен е и изследователски проблем – обогатената танцова изразност и новите художествени решения, наложени от развиващата се сценична практика, разгръщането на използваните фолклорни образци и новите философски внушения при изграждането на драматургичните образи в произведения от съвременното българско изкуство на фолклорна основа.

ОБЕКТ на дисертационният труд са действителните форми на танца в съвременното

българско изкуство на фолклорна основа, които интерпретират традиционната сватбена обредност и семейните взаимоотношения.

Основната ЦЕЛ, която си поставя изследването е да изясни как в съвременното българско изкуство на фолклорна основа обогатяването на танцовия език с нови изразни средства и художествени решения извежда на по-високо ниво внушението на драматургическите образи, пресъздава символите, значенията и посланията на обреда и засилва естетическата стойност на произведението.

За изследването си доц. Гаров правилно използва методите на наблюдение, интервю, видео-документи, систематизиране и осмислянето на терения материал и емпирични наблюдения на авторски произведения от съвременното българско изкуство на фолклорна основа.

Създаването на произведения на фолклорна основа – по конкретно танцови, има вече дълголетна история в България и това е обстойно проследено от автора в **Първа глава** на труда. Процесът на претворяване на традицията през авторския поглед, преминало в началото като подражателство на фолклорния образец до изграждане в годините на истински авторски творби на фолклорна основа със съвременни изразни средства, към това е насочен погледа на автора, чрез анализ на най-малките градивни структурни елементи на танца. *„Авторското изкуство на фолклорна основа разчупва стилите и художествените особености на фолклорния танц, изгражда съвременен танцов език и усложнена танцова техника, за да се постигне качествено нов художествен образ, който видоизменя посланията от традицията, засилва и разширява обхвата на внушението им“.* (Гаров, стр.9)

Подробно доц. Гаров разглежда литературата по темата на дисертацията – „Български танцов фолклор“, Райна Кацарова; „Народни танци от Средногорието“, Анна Илиева; „Танцовата култура на село Горни Богоров Софийско“, Евгения Грънчарова; „Българска народна хореография“, Стоян Джуджев; „Типология на архаичните пластове в българския песенен и танцов фолклор“, Рачева, Илиева. Подробно са разгледани и описани различните системи за записване на танца - Джуджев, Цонев, Кацарова, Дженев.

Авторът подробно проследява и процесите на създаване на музикално-танцово произведение и как творческата интерпретация видоизменя самите мотиви като танцови

елементи и стилистични особености в произведения на К. Хралампиев, К. Дженов, П. Ангелов, Н. Цветков, Г. Хинов и др.

Напълно споделям и подкрепям изведените изводи в края на първа глава.

Втора глава на дисертационния труд „Музикално-танцови произведения на основата на традиционната сватба“ е основна в дисертационния труд. Авторът анализира целият ритуален комплекс, изпълнен със специални песни и танци. Проследени са създадените през годините музикално-танцови постановки в различните състави, анализирани са композициите на авторите-хореографи - Маргарита Дикова, Стефан Желязков, Петър Ангелов, Кирил Дженов, Иван Кочев, Ивайло Иванов, Даниела Дженева и др.

По нататък във втора глава авторът се спира на няколко произведения от репертоара на професионалните ансамбли „Филип Кутев“, „Тракия“, „Варна“ и Студентския ансамбъл към ЮЗУ „Н. Рилски“.

Пространно са анализирани музикално-танцовите постановки „Кара Севда“- хор. Ивайло Иванов, „Хубава Яна“ – хор. Даниела Дженева, „На сватба“ – хор. П. Ангелов, „Хасковски сватбени игри“ – К. Дженов, „Сватбени игри“ – хор. Н. Цветков, в които сватбата е застъпена в тези сюжетни и тематични танци.

Специално място в главата е отделено на мащабната музикално-танцова постановка „Тракийска сватба“ – муз. Ф. Кутев, хор. М. Дикова, като произведение което ресъздава сватбата като обреден комплекс. Интерес представлява предадената гледна точка на авторите, на съвременниците и на изследователите.

Напълно подкрепям направените изводи в края на втора глава.

Трета глава на труда „Творчески реализации, повлияни от традиционната обредност“ анализира произведенията „Постой, почакай, сьнчице“ – муз. П. Кръстев, хор. Г. Гаров, част от танцовия спектакъл „Полъх от миналото“, „Родопска балада“ - муз. П. Кръстев, хор. Г. Гаров, „Залвера“ - муз. П. Кръстев, хор. Г. Гаров. И трите произведения пресъздават взаимоотношения, свързани със семейството. „Залвера“ – предсватбените срещи, ухажване, любене, „Постой, почакай, сьнчице“ – символите, смислите и значенията на сватбената обредност, „Родопска балада“ – младото семейство през призмата на най-големия проблем – липсата на деца и отношението на обществото. На базата на изследването, докторанта извежда съждението, че *„традиционният танц се използва за*

създаването на хореографски композиции с два основни принципа. Веднъж за пресъздаване на самия фолклорен модел на танцуване, изображение на мегданско или сватбено веселие, чрез интерпретацията на играенето на хоро, и втори път традиционният танц служи като основа за създаване на танцов език и пространствени решения, които изобразяват някакво различно от танцуването действие – разгръщане на обред, характеристика на предметите, характеристика на образи и други“. (Гаров, стр. 70)

Напълно съм съгласен и подкрепям изведените в Заключението Изводи, направени в резултат на теоретичен обзор, проведеното наблюдение и сравнителен анализ, и на базата на различни авторски гледни точки. Те само подкрепят основната изследователска теза в обосноваването на новите хореографски решения като специфика на творческия процес в действителните форми на съвременното българско изкуство на фолклорна основа.

Този дисертационен труд недвусмислено доказва важноста на използването на смислите, внушенията и символите на обредите и танцовите образци от традицията като задължително условие при изграждането на съвременните хореографски произведения. С това дисертационният труд на доц. Гаров е навременен и важен за всички, занимаващи се с хореография, основа за нови изследвания на създаването на сценични образци на основата на традиционните обреди.

В края на автора извежда и приносите на дисертационния труд, които напълно подкрепям.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на доц. Георги Константинов Гаров на тема **СЪЗДАВАНЕ НА СЦЕНИЧНО ИЗКУСТВО НА ОСНОВАТА НА ТРАДИЦИОННИ СВАТБЕНИ ОБРЕДИ** съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Авторефератът на дисертационния труд е с общ обем от 90 страници и напълно отговаря на изискванията и точно отразява основните идеи на дисертационния труд, неговите цели и задачи, направени изводи и изведени приноси. Препоръчвам дисертацията да се публикува и да се ползва от всички преподаватели и студенти от хореографските специалности.

Дисертационният труд показва, че докторант доц. Георги Константинов Гаров притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност “Музикознание и музикално изкуство” като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Цялостната дейност, научните и приложни, преподавателски и художествено-творчески постижения и приноси, представени в документацията показват, че доц. Георги Гаров е сериозен изследовател със собствен принос в изучаването на българската традиционна хореография и свързаните с нея образователни практики; същевременно и практик (танцьор – солист, хореограф и фолклорист на ансамбъл „Пирин“), вече и преподавател със значителен опит.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор”** на доц. Георги Константинов Гаров, област на висше образование 8. Изкуства, в професионално направление 8.3. “Музикално и танцово изкуство”, докторска програма “Хореография” на ВСУ „Черноризец Храбър“ - Варна.

Рецензент: проф. д-р Костадин Михайлов Бураджиев
гр. Пловдив, 13. 11. 2024 г.